

Ο σύγχρονος φιλοκαλισμός και ο άγιος Νεκτάριος

/ [Πεμπτούσια](#)

Image not found or type unknown

Στη συνέχεια της μελέτης του π. Χαριλάου Παπαγεωργίου για τη θεολογία του Γέρ. Αιμιλιανού (<http://www.pemptousia.gr/?p=84598>), εξετάζεται η σχέση του σύγχρονου νεοφιλοκαλικού ρεύματος με τη θεολογία του αγ. Νεκταρίου.

Μετά την περίοδο της εθνικής συρρίκνωσης και της δουλείας, ως καρπός της ζώσας συνείδησης του χριστεπωνύμου πληρώματος και σε απόλυτη αρμονία με το φαινόμενο των νεομαρτύρων[185] προκύπτει μια αναγεννητική δράση. Οι απαρχές της νεοφιλοκαλικής κίνησης των γερόντων του 20ου αιώνας βρίσκονται στο κίνημα των Κολλυβάδων[186] που αναπτύσσεται στα τέλη του 18ου και εκτείνεται ως τις αρχές του προηγούμενου αιώνας [187]. Με το ανανεωτικό αυτό κίνημα [188], αποσοβήθηκε ο κίνδυνος «μουσειοποίησης» της ορθόδοξης πνευματικότητας, αναδείχθηκε η αξία του βιώματος, της λαϊκής ευσέβειας και η σπουδαιότητα της λατρείας για τη μοναστική ζωή[189].

Ουσιαστικά διατηρήθηκε η καθαρότητα της πίστεως[190] σε μια δύσκολη εποχή όπως και η αυτοσυνειδησία - η ιερή ανάμνηση - ότι ο λαός της Εκκλησίας παραμένει ο περιούσιος λαός του Θεού. Με επίκεντρο τη μετοχή

στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας[191], αναλήφθηκε από τους πρωτεργάτες του κινήματος άγιο Νικόδημο Αγιορείτη [192], άγιο Μακάριο Νοταρά[193] και άγιο Αθανάσιο Πάριο μια τιτάνια προσπάθεια για συνειδητή συμμετοχή του λαού στη λατρεία[194]. Η διασπορά των εξορίστων από τον Άθωνα μοναχών στα νησιά του Αρχιπελάγους και αλλού, είχε ως συνέπεια τον πολλαπλασιασμό της ασκητικής - ησυχαστικής τους εμπειρίας. Η πολυμέρεια και η ποικιλία των συμπτωμάτων του κολλυβαδικού κινήματος[195] αποδεικνύει ότι δεν επρόκειτο για μία νεωτεριστική μεταρρύθμιση αλλά για μια ανατροπή των τυποποιήσεων και επιστροφή στο γνήσιο πατερικό και πρωτοχριστιανικό πνεύμα [196]· δεν επρόκειτο για μια ισχυρογνωμία ή ιδιορρυθμία αλλά για μια ενσυνείδητη αγωνία διαφύλαξης της ακαινοτόμητης ορθόδοξης παράδοσης[197]. Μέσα από το κίνημα αυτό προήλθε ο πνευματικός φωτισμός του λαού του Θεού, ο οποίος για πρώτη φορά μετά από εκατονταετίες αμάθειας και παρακμής ερχόταν σε επαφή με τις πηγές της ευσεβείας και αποκτούσε επίγνωση των θησαυρών της πίστεως. Οι κολλυβάδες ερχόταν να συνεχίσουν το έργο των διδασκάλων - φωτιστών του γένους[198] και να επισφραγίσουν με θεολογική διατύπωση το μαρτυρικό φρόνημα των νεομαρτύρων[199]· ένα φρόνημα που διαποτίζει εξάλλου τη μοναχική ζωή και το οποίο αποτυπώνει σε επίσημο κείμενό του ο γέροντας Αιμιλιανός [200].

Δ. Ο Άγιος Νεκτάριος ως ενδιάμεσος κρίκος παλαιάς παραδόσεως και νεοφιλοκαλικού ρεύματος.

Η παρουσία του αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως στη ζωή της Εκκλησίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο ενδιάμεσος κρίκος που ενώνει τη φιλοκαλική και τη νεοφιλοκαλική πνευματική κίνηση[201]. Ο Ιεράρχης αυτός εμφανίζεται στην εκπονή του κολλυβαδικού κινήματος ως συνεχιστής και ομόφρων. Μάλιστα συντελεί στη διατήρηση και τον εμπλουτισμό του με νέες θεολογικές και ασκητικοπατερικές απόψεις και θέσεις [202]. Ο Άγιος ασχολείται καταρχήν με την απόκτηση γνώσεων και επιστημονικής κατάρτισεως[203] και ως πεπαιδευμένος μεταδίδει την γνήσια αρετή και σοφία[204]. Ως ικανός παιδαγωγός[205] γίνεται χειραγωγός εις Χριστόν της νεότητος καταρχήν και των μαθητριών-μοναστριών του κατόπιν στο κοινόβιο της Αγίας Τριάδος Αιγίνης[206]. Ασκεί για ικανό χρονικό διάστημα καθήκοντα κήρυκα του θείου λόγου[207] αναπτύσσοντας αλήθειες και έννοιες πέραν των γνωστών και συνηθισμένων[208]. Διενεργεί ιερές αποδημίες στο Άγιον Όρος[209] και συνάπτει πνευματικούς δεσμούς με επιφανείς αγιορείτες πατέρες αποσκοπώντας στην πρόσκτηση και τον ενστερνισμό ιερών βιωμάτων[210].

Κατεξοχήν έργο μετά την απόσυρσή του από τη διεύθυνση της Ριζαρείου Σχολής είναι η προετοιμασία και η εγκατάσταση της άτυπης μοναστικής αδελφότητας των μαθητριών του στο μοναστήρι της Αίγινας και η καλλιέργεια της εσωτερικής ζωής, της χάριτος και του αγιασμού [211]. Η απόσυρσή του από την ενεργό εκκλησιαστική – ποιμαντική δραστηριότητα προς αναζήτηση της κατά Θεόν ησυχίας και νήψεως υπήρξε κορύφωση των έως τότε πετυχημένων πνευματικών προσπαθειών του. Η οδός αυτή θα προσπόριζε στον έως τότε φλογερό ρήτορα, επιτυχημένο ποιμένα-ιεράρχη, άριστο επιστήμονα – συγγραφέα, εκλεκτό παιδαγωγό, τη μετάβαση από την ασκητική πράξη στη νηπτική θεωρία. Την επιθυμία του αποτυπώνει εναργώς στην επιστολογραφία του[212]. Χαρακτηριστική είναι η ταπείνωση, η διάκριση, η αυθεντικότητα, η πληρέστατη γνώση της ασκητικοπατερικής παράδοσης, η βίωση μιας αγιοπατερικής αγάπης. Αναδεικνύεται συνεχιστής της πατερικής παράδοσης και απλανής διδάσκαλος της ορθόδοξης πνευματικότητας. Διήλθε αρχικώς όλα τα στάδια της κοινωνικότητας μέσα στην Εκκλησία, αλλά κατόπιν βίωσε μοναστικά το πλήρωμα της θεοποιού εμπειρίας με ήθος προσευχητικό – ασκητικό – νηπτικό, μέσα σε πλήρωμα χαράς και θείας ευφροσύνης[213]. Ως πνευματικός πατέρας των μοναχών, ο άγιος Νεκτάριος ανανεώνει στον 20ο αιώνα το χάρισμα της πνευματικής πατρότητας[214] με μια αγία πατρική φροντίδα, πλήρη αγάπης προς τον μοναχισμό ως οδό τελειότητας.

- [185] Συμεών Πασχαλίδης, *Το υμναγιολογικό έργο των Κολλυβάδων*, εκδ. Βάνιας , Θεσ/νίκη 2008, σ.59-64.
- [186] Τάσου Γριτσόπουλου, Νικόδημος Αγιορείτης - Κίνημα Κολλυβάδων, στο συλλογικό έργο: *Επετηρίς Εταιρίας Κυκλαδικών Μελετών*, τόμος ΙΣΤ , Αθήνα 2000, σ. 46-77
- [187] Κωνσταντίνου Ακριβοπούλου, *Το κολλυβαδικό κίνημα*, εκδ. Τέρτιος, Κατερίνη 2001, σ. 49-67
- [188] Μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης*, εκδ. ΑΣΤΗΡ, Αθήναι 1978 (2) σ. 43-52
- [189] Κων/νου Ακριβόπουλου, οπ.παρ. σελ.178
- [190] Πρεσβυτέρου Χρίστου Χαχαμίδη, *Συμβολή στην Εκκλησιαστική και Πνευματική Ιστορία των Βορείων Σποράδων (16ος-19ος αι)* , διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2008 σελ. 264-5.
- [191] Αρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα, *Η Θεία Ευχαριστία και τα προνόμια της Κυριακής κατά τη διδασκαλία των Κολλυβάδων* , Θεσσαλονίκη 2008 (3) σ.15-45 και 94-137
- [192] Γεωργίου Μαρνέλλου Πρωτ., *Ο «μεγαλόκοσμος» άνθρωπος, Άγιος Νικόλαος Κρήτης 1995, σ. 43-57, Χρίστου Κρικώνη, Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης, βίος και συγγραφικόν έργον*, Αθήναι 2001, σ. 13-58 και 129-194 , Αρχιμ. Νικοδήμου Παυλοπούλου, *Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης*, εν Αθήναις 1990, σ. 74-195
- [193] Αντωνίου,Χαροκόπου , *Ο άγιος Μακάριος ο Νοταράς Μητροπολίτης Κορίνθου (1731-1805)* , Αθήνα 2001 σ. 147-207
- [194] Γ. Βερίτη , *Το αναμορφωτικό κίνημα των Κολλυβάδων και οι δύο Αλέξανδροι της Σκιάθου*, Άπαντα , Πεζά II, εκδ. Δαμασκός 1958 σελ. 76-80
- [195] Δημητρίου Οικονομίδη, *Οι οραματισμοί Νικοδήμου του Αγιορείτου και η εποχή του*, στο συλλογικό έργο *Επετηρίς Εταιρίας Κυκλαδικών Μελετών* τ. ΙΘ , Αθήνα 2005 , σ. 25-31 και Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού , Πρώϊμη αξιολόγηση του αγίου Νικοδήμου αυτόθι σ. 194-210
- [196] Πρωτ. Κων/νου Καραϊσαρίδη , *Ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης και το λειτουργικό του έργο*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1998 ,σελ. 256-280
- [197] Πρεσβ. Χρίστου Χαχαμίδη, οπ. παρ. σελ. 271
- [198] Ν.Θ Μπουγάτσου, *Πνευματικά επιδράσεις του Αγίου Όρους*, στην περιοδική έκδοση *Ελληνική Δημιουργία*, τ.13 σελ. 568-9
- [199] Αντωνίου Παπαδοπούλου, *Θεολογία αρχαίων και νέων μαρτυρολογίων* σελ.151-176 και Βασιλείου Φανουργάκη *μάρτυρες - νεομάρτυρες 179-203 στα Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου εις τιμήν και μνήμην των Νεομαρτύρων*, Θεσσαλονίκη 1986

- [200] Αρχιμ. Αιμιλιανού , *Το μαρτύριον ως αφετηριακόν στοιχείον εις τον Ορθόδοξον μοναχισμόν* , Κατηχήσεις τ.1 σελ.291-316
- [201] Οπ.παρ., Κατηχήσεις τ.1 σ. 167
- [202] Μοναχού Θεοδωρήτου Αγιορείτου, *Ο Άγιος Νεκτάριος*, Αθήναι 2002(2) σ. 75-77 και επίσης Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, *Περί αθανασίας ψυχής και Ιερών Μνημοσύνων* χ.χ. σ. 104-111 εκδ. Νεκτάριος Παναγόπουλος.
- [203] Μοναχού Θεοδωρήτου , οπ. παρ. , σ. 79-105
- [204] Γεωργίου Θεοδωρούδη, *Περί αληθούς και ψευδούς μορφώσεως*, σ. 91-102, στα *Πρακτικά ΚΒ Θεολογικοῦ Συνεδρίου Ι.Μ. Θεσσαλονίκης Ι.Μ. Θεσσαλονίκης «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ Ο ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ»* , Θεσσαλονίκη 2002. Αυτόθι : Αρχιμ. Στεφάνου Τόλιου «Περί της κλήσεως των εφήβων εν τη κοινωνία», *Λόγος Αγίου Νεκταρίου Αρχιεπισκόπου Πενταπόλεως του Θαυματουργού* σ. 223-232
- [205] Γεωργίου Μηλίτση, *Ο Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως* , Τρίκαλα 2004, σ.49-51
- [206] Μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Ο Άγιος Νεκτάριος ο θαυματουργός*, εκδ. Ορθ. Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 24-28 , 49-72 , 99-116
- [207] Χρ. Χριστοδουλίδη, *Ο Άγιος Νεκτάριος -μια πορεία προς την αγιότητα*, Λεμεσός 2002 , σ. 47-67
- [208] Γεωρ. Μηλίτση οπ. παρ., σ.43 – 48.
- [209] Μοναχού Μαξίμου Ιβηρίτου, *Ο Άγιος Νεκτάριος εις την συνείδησιν των αγιορειτών*, στα *Πρακτικά ΚΒ Θεολογικοῦ Συνεδρίου Ι.Μ. Θεσσαλονίκης* οπ.παρ. σ. 137-151.
- [210] ι.Π. Γρ. , *Ο Άγιος Νεκτάριος και το Άγιον Όρος*, στο περιοδικό «*Όσιος Γρηγόριος*» εκδ. Ι.Μ. Γρηγορίου τ. 3 1978 σ. 51-61 και επίσης Χερουβεΐμ Αρχιμ., *Σύγχρονες Αγιορείτικες Μορφές* , Δανιήλ Κατουνακιώτης, εκδ. Ι.Μ.Παρακλήτου , Ωρωπός Αττικής 1979, σ. 83-90.
- [211] Γέροντος Ιωσήφ (Βατοπαιδινού), *Διδαχές από τον Άθωνα*, Θεσσαλονίκη 1989 , σ. 106-112.
- [212] Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως, *35 Ποιμαντικές επιστολές*, εκδ. Υπακοή Αθήνα
- [213] Δημητρίου Παναγοπούλου, *Ουδέν ανίατον δια τον Άγιον Νεκτάριον* , Αθήναι 1963, σ. 46-50.
- [214] Αρχιμ.Γεωργίου Καψάνη, *Ο Άγιος Νεκτάριος ως πνευματικός Πατήρ των μοναχών*, στο περιοδικό «*Πειραϊκή Εκκλησία* » Νοέμβριος 1996 , σ. 7-11.